

Asia: VN/32825/2024

## **Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Taiteilijajärjestö MUU ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi.

MUU ry:n näkemys on, että hyvin suunnitellut ja harkitut toimet voivat saada aikaan toimivia muutoksia. Suunnitellussa muutoksessa huolemme onkin siinä, kuinka esitetyt muutokset ovat suunniteltu, ja kuinka harkitusti niitä toimeenpannaan. Lisäksi huolenamme ovat niiden mahdolliset kielteiset vaikutukset kulttuurin ja taiteen kenttään.

Pohdimme Taiteen edistämiskeskuksen ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin yhdistymistarvetta. Olemme ymmärtäneet, että virastojen nykyiset toiminnot eroavat toisistaan, ja siksi yhdistymisellä ei saataisi aikaan tavoiteltua hyötyä. Ymmärrämme mahdollisen yhdistymistarpeen, mutta toivomme, että se ei tapahdu vain säästösyistä, vaan siihen vaikuttavat todelliset yhteenliittymisen tarpeet.

#### Vertaisarvioinnin välttämättömyys

Pohdimme, onko samaa hyötyajattelua käytetty siinä ajatuksessa, mikä koskee taiteilijoiden apurahoituksen päätösrakennetta. Päätöksenteon tulee pohjautua taiteen kentän asiantuntemukseen apuraha-asioita päätettäessä. Päätösvalta onkin syytä pitää selkeästi erillään virka- ja poliittisesta päätöksentekojätkelystä. Lisäksi päätöksenteon keskittäminen yhteen toimielimeen tarkoittaa vallan keskittymistä, ja sen tuomia haasteita. Onkin tärkeää, että taiteen kenttää edustavat asiantuntijat ja tämän asiantuntijajoukon valinta on avointa sekä kestäväää.

Vertaisarviointi taas tukee taiteen itsemääräämisoikeutta. Se ylläpitää taiteen riippumattomuutta valtiovallasta, jolloin vertaisarviointi toteutuu, vaikka valta keskittyy taide- ja kulttuurineuvostolle. Vertaisarviointi on asiantuntijatyöskentelyä, jonka avulla etsitään hankkeita, joilla on edellytykset toteutua.

Onkin huomioitava, että vertaisarviointi on syytä kirjata lain tasolle, sillä pelkona on vertaisarvioinnin supistaminen siten, ettei sen asiantuntemusta olisi välttämätöntä käyttää.

Vertaisarviointi on myös hyödyllistä ja tehokasta. Siksi vertaisarviorakennetta käyttävät hyödyksi myös esimerkiksi säätiöt jakaessaan taiteilija-apurahoja.

Alueellisuus, tasa-arvo, saavutettavuus

Mahdollinen alueellisten rakenteiden muutos on huolestuttavaa ajatellen alueellisuuden toteutumista tulevaisuudessa. Olemmekin samaa mieltä Suomen kuvataidejärjestöjen liiton kanssa siitä, että opetus- ja kulttuuriministeriön tulee kiinnittää neuvoston valinnassa huomiota valtakunnallisesti kattavan edustuksen toteutumiseen, taiteen alojen laaja-alaisuuteen ja kulttuuriseen moninaisuuteen. Edellä mainitut seikat edistävät muun muassa taiteen tasa-arvoa sekä saavutettavuutta, mitkä ovat merkityksellisiä asioita taiteen kentällä kuin muutenkin.

Taide- ja kulttuurineuvoston sekä asiantuntijapaneelin nimittäminen

Huolenamme on, että kuka määrittelee jatkossa taidemaailman sisällöt? Jos lakiin ei kirjata vertaisarviointia, sen merkitys on mahdollista hukata ja tällöin taiteen sisältöä voi ohjata joku muu taho. Tällöin myös taiteen autonomisuus häiriintyy, mikä on rampauttavaa kentälle, joka tekee ja kerää taide- ja kulttuurihistoriaamme.

On tärkeää, että uuden taide- ja kulttuurineuvoston nimeäminen olisi läpinäkyvää ja kestävää.

Suomen taiteilijaseura ehdottaa omassa lausunnossaan, että koottaisiin asiantuntijapankki, jossa hakukohtaisesti koottavat asiantuntijapaneelit antavat hakemuksista asiantuntijalausnon neuvostossa tapahtuvan päätöksenteon tueksi. Lisäksi Suomen taiteilijaseura ehdottaa, että keskeisimmät taiteilijajärjestöt nimeäisivät suoraan tietyn määrän henkilöitä asiantuntijapankkiin. Nykyinen järjestelmä on turhan raskas. Tästä olemme samaa mieltä Suomen taiteilijaseuran kanssa, ja kannatamme heidän esitystä.

Olemme myös samaa mieltä Taidemaalariliiton kanssa siitä, että lakia on arvioitava suhteessa taiteen autonomiaan, alueellisiin vaikutuksiin sekä asiantuntijapankin toimivuuteen.

## Kansainvälisyys

MUU ry:n toiminnan keskiössä on myös kansainvälisyys ja kansainvälisyys on myös merkittävä koko taidekentälle toiminnan ja kehittymisen kannalta. Yhdymme Framen lausuntoon:

Kansainvälinen toiminta on nykymaailmassa ja kulttuurin kentällä erottamaton osa taiteilijoiden ja taiteen kentän toimintaa. On tärkeää, että kansainvälisen toiminnan edistäminen huomioidaan osana tehtäväkenttää myös lain tasolla, jottei sitä voida jättää pois tehtävistä tulevaisuudessa. Taiteen edistämiskeskus valmistelee parhaillaan kansainvälisen toiminnan strategiaa, mikä korostaa asian ajankohtaisuutta ja tärkeyttä.

31.1.2025

Taiteilijajärjestö MUU ry

Timo Soppela, toiminnanjohtaja

Minka Heino, puheenjohtaja

Soppela Timo  
MUU ry